

РАЖДАНЕТО НА ВЪНШНАТА ПОЛИТИКА НА СЪВРЕМЕНЕН КАЗАХСТАН

Григорий Иванов, студент

Измина повече от десетилетие от разпадането на някога могъщия Съветски союз и образуването на нови субекти на международните отношения в неговите бивши простори. Несъмнено, крахът на социалистическата система бе предизвикан от редица нейни вътрешни противоречия и несъответствия. Но не последна роля в това събития изигра щателно разработеният през 80-те години на XX в. от директора на ЦРУ Уйлям Кейси и реализиран по-късно план за разпадането на СССР, носещ кодово название „NZDD“. На мястото на свърхдържавата се появиха 15 републики, които тепърва трябваше да се сблъскат с огромни трудности в процеса на утвърждаването си. В тази връзка може да се посочи, че периодът от 1991 до 1995 г. изигра ролята на т. нар. „изпитателен срок“, по време на който се изпробва жизнеспособността и устойчивостта на страните от постсъветското пространство по отношение на разнородните и бързо променящи се тенденции на международната арена. Принципно важен е фактът, че бившите съветски републики преминаха тази граница с далеч нееднакъв успех.

Неслучайно, отзвукът на събитията и проблеми с десетилетна давност продължават да вълнуват световната общност, която току що стана свидетел на изпълнените с драматизъм „перманентни революции“ в Грузия, Украйна и Киргизия.

Отчасти това се обяснява с различията в избрания път за развитие на региона и влиянието на външния фактор, и съответно от различията във вътрешната и тясно свързаната с нея външна политика. В своето единство, тази национална политика е особено значим елемент във формирането на която и да било държава. Именно удачната реализация на националните интереси, изразявани както от вътрешната, така и от външната политика е най-важното условие, способстващо за просперитета на страната.

Пример за такава устойчива комбинация е младата, но и доста амбициозна Република Казахстан, прекрачила прага на XXI столетие. На съвременния етап тази среднаазиатска държава стабилно поддържа нивото на „втора сила“ в ОНД по динамиката на икономическо развитие и среднестатистически стандарт на живота, отстъпвайки по тези показатели само на Руската Федерация. Въпреки ясно открояващите се недостатъци, свързани с авторитарния режим на Н. Назарбаев и тенденциите към „национализация“ на страната, Казахстан постигна значителни успехи в развитието на средния и дребен бизнес и предприемачество. Те се дължат частично на изгодното географско положение на страната, частично на огромните запаси от полезни изкопаеми, и в немалка степен на последователно провежданата програмна вътрешна политика. Но, безусловно, значителна роля играе и многостранната външна политика на Казахстан. Особено значение за нейната ефективност има етапът на формирането ѝ, тъй като именно той бе първата и най-значителна крачка по пътя на създаването и укрепването на независим Казахстан. Неслучайно се говори, че първата крачка е вече половината от пътя, който предстои да се измине. И в тази връзка внимание заслужава именно този отрязък от време и политическа дейност.

След като се обявява на 16 декември 1991 г. за независима и суверенна държава, Казахстан, въпреки недългия период на самостоятелно съществуване, с успех се интегрира в световната общност и в световната икономика. От този момент води началото си международната правосубектност на Република Казахстан, изпълнена със специфично практическо съдържание.

В периода на разпадането на биполярния и възникването на полицентричния свят Казахстан се оказа в един от епицентровете на световната политика. Сред отново възникналите републики той привлече немалък интерес от страна на световната общественост. По каприз на съдбата този интерес бе свързан не само с огромната територия, колосалните ресурси и пестрия етнически състав, но на първо място той бе обусловен от подялбата на „ядреното наследство“ на бившия СССР, немалък дял от който се падна и на Казахстан.

Непознаването на реалното положение на нещата в страната и подценяването на факта, че Казахстан е многонационална, а следователно мултиконфесионална държава, допринесоха за изграждане на негативен образ на Казахстан като ислямска страна. И това безусловно се отрази неблагоприятно на първите опити за интегриране на Казахстан в световната общност и в търсенето на нови партньори.

Деветдесетте години на ХХ в. бяха белязани с коренно „разчупване“ в системата на международните отношения. Това бе период на крайна нестабилност, когато се появиха нови „демони“, заплашващи сигурността на страните и регионите – локални и вътрешни войни и засилване на международния тероризъм, който впоследствие бе обявен за заплаха № 1 в ХХI в.

В така създалите се условия Казахстан бе принуден да съсредоточи усилията си в очертаване на основни приоритетни направления, които биха способствали оптимално за укрепването на позициите му на международната сцена, и по-точно:

- международно признаване на Казахстан, укрепване на неговата сигурност и териториална цялост;
- включване в световните икономически връзки;

С подобна цел бяха осъществени редица задгранични визити на Н. А. Назарбаев, президент на Република Казахстан, в хода на които бяха установени контакти с водещите страни в света. Водиха се преговори от различен характер, сключваха се междудържавни договори, едромащабни икономически споразумения, установяващи режим, благоприятен за търговските връзки на страната. Като цяло, казахстанската дипломация извърши буквално титанична работа, която безспорно даде положителни резултати.

За утвърждаването на Казахстан като суверенна държава, нейното ръководство издигна като задължително условие включването на страната в различните международни организации. За създаване на подходяща атмосфера правителството постави акцент на разоръжаването. Това бе обмислен и зрял политически ход, способстващ за укрепването на безопасността на страната и предотвратяването на конфликти и разногласия по повод на ядрените арсенали с водещите сили. Това на-

гледно се прояви в решението на ядрените сили – Русия, САЩ, Великобритания, КНР, Франция – да предоставят на Казахстан гаранции за неговата териториална цялост и сигурност.

Друг важен момент във външната политика на страната в началото на 90-те г. бе приемането на Казахстан в ООН на 2 март 1992 г. По такъв начин, казахстанците получиха възможност да се приобщят към световните въпроси и общочовешките проблеми. Казахстан формира позиция по най-актуалните проблеми на съвременността, изхождайки от мястото и ролята на Казахстан в световната политика. По тази причина основополагащо значение имаше първото изказване на президента Н. А. Назарбаев, прозвучало на 47-та сесия на Общото събрание на ООН. В него бяха изложени принципите на участието на независим Казахстан в дейността на тази организация. Тук бе огласена инициативата на президента на Казахстан за свикване на Съвещание по мерките за доверие в Азия. ООН прояви активен интерес и към лансираната от Н. Назарбаев идея за създаване на Евразийски съюз.

През декември 1993 година важен жалон в миролюбивата политика на страната стана ратификацията от Казахстан на Договора за неразпространение на ядреното оръжие в качеството му на неядрена държава. Това бе позитивно оценено от световната общност като практически принос на републиката в укрепването на световния мир и сигурност.

Поради особеностите на своето геополитическо положение Казахстан се придържа към многовекторна политика, осъществявайки курс на развитие на балансираните отношения както с европейските, така и с азиатските страни.

Среди приоритетните задачи на външната политика на Казахстан основно място е заемала и заема интеграцията на постсъветското пространство. В тази връзка нееднократно са били предприемани най-различни акции. Предложената от казахстанския президент идея за Евразийски съюз като интеграционна формация с механизъм за изпълнение на съвместни решения намери отзвук в политическите кръгове на всички страни от ОНД и стана катализатор на интеграционните процеси

между новите суверенни държави. Получиа подкрепа и идеята за реинтеграция в научно-културната, хуманитарната, спортната и особено в икономическата сфера. Основният тезис на тази идея е стар като света – заедно могат да се решат всички трудности, които не могат да се решат поединично.

С образуването на ОНД на 25 декември 1991 г. не бяха решени редица важни въпроси, касаещи аспектите на междуобщностните отношения. И в тази връзка мнозинството участници в Общността бяха на едно мнение по въпроса за модернизацията и преустройството на съответната организация. В проекта „За формиране на Евразийски съюз на държавите“ президентът на Република Казахстан Н. А. Назарбаев подчерта: „Съществуващата понастоящем структура на органите на ОНД не позволява да се реализира наличният интеграционен потенциал в неговия пълен обем. На това обръщат внимание не само ръководителите на страните от Общността, но и голяма част от населението на тези държави“. Ето защо в интервала 1993–1995 г. видимо наля необходимостта от реформиране на ОНД като цяло, а също на конкретните му институции, в което Казахстан взе активно участие.

Не може да не се отбележи, че тесните контакти на страните-участнички в ОНД са най-отчетливо изразени в икономическата сфера, което се обяснява на първо място с геополитическия фактор, който обединява стопанските връзки на дадения регион. Държавите, които в началото на 90-те години се опитваха да осъществят тесни взаимодействия в рамките на ОНД, постигнаха достатъчно високи резултати под формата на Договора за единно икономическо пространство (юли 1994 г.). На своя начален етап той предвиждаше само Митнически съюз между Беларус, Русия, Казахстан, Киргизия и Узбекистан. В перспектива се очерта тясно икономическо обединение на 4-те държави: Руската Федерация, Казахстан, Беларус и Украйна, в посока на безмитно пространство с въвеждане на рублева зона (22 септември 2003 г. в Ялта).

Президентът на Републиката Н. А. Назарбаев нерядко подчертаваше, че дълбокото ангажиране на Казахстан в дейността на ОНД съответства на дългосрочните му интереси. Това

нееднократно бе продемонстрирано на практика. За времето от обявяването на независимостта бе разработена доста детайлизирана договорноправна база за сътрудничество с повечето страни – членки на Общността. Бяха определени и основните приоритети на развитието на външната политика на субектите в постсъветското пространство.

Един от главните приоритети за Казахстан безусловно продължава да бъде тясното сътрудничество с Руската Федерация, което има стратегически характер и оказва сериозно влияние върху укрепването на взаимоизгодното икономическо, отбранително, информационно и хуманитарно пространство в рамките на ОНД. **Алтернатива за подобно партньорство и сътрудничество за Казахстан не съществува.** Силна и стабилна Русия е гарант на сигурността и стабилността на самия Казахстан, а съответно силният и надежден съюз на двете държави е гарант за сигурността на целия регион.

Не бива при разглеждането на поставения въпрос да се подминава фактът, че на територията на Казахстан живеят милиони етнически руснаци. Техният емиграционен поток към Русия се увеличава пропорционално на процеса на увеличаването на относителния дял на казахското население.

При всички случаи, подписаните в Москва през януари 1995 г. споразумения в икономическата, хуманитарна и външнополитическа области не само бяха насочени към решаване на възникналите въпроси от взаимен интерес, касаещи избора на гражданство, но и се превърнаха, по признанието на редица политици, в реална крачка към създаване на общо пространство – до известна степен предтеча на Евразийския съюз. Следва също така да се вземе под внимание, че Русия е важен източник на нужни за Казахстан стоки и нови технологии. В тази връзка формирането на юридическа основа във вид на двустранни договори трасира курс към по-нататъшно развитие на отношенията. Главна база в това отношение е Договорът за дружба, сътрудничество и взаимна помощ между Република Казахстан и Руската Федерация от 25 май 1992 г., договорите и съглашенията, подписани по време на първата официална визита в Русия на Н. А. Назарбаев през март 1994 г.

и неговата работна среща с президента на Руската Федерация Б. Н. Елцин през януари 1995 г. На 28 март 1994 г. бе подписан пакет от 22 договора и съглашения, в това число 4 на ниво държавни глави. Става дума преди всичко за Договора за по-нататъшно задълбочаване на икономическото сътрудничество и интеграцията, Договора за военно сътрудничество, Съглашението за основните принципи на използването на космодрома Байконур и Меморандума по въпросите на гражданството и правния статус на гражданите на двете страни. На 20 януари 1995 г. президентите Н. А. Назарбаев и Б. Н. Елцин оформиха с подписите си Договора между Република Казахстан и Руската Федерация за правния статус на гражданите на РФ, постоянно живеещи на територията на Република Казахстан и гражданите на Казахстан, постоянно живеещи на територията на Руската Федерация, а също съглашението между двете страни за опростен режим за придобиване на съответно гражданство в двете държави. По същото време в Кремъл бяха подписани съглашения между двете правителства за единен режим на регулиране на външноикономическата дейност, а също Протокол за въвеждане на режим на свободна търговия без уговорки и ограничения при обединяването на митническите територии на двете страни, редица двустранни споразумения в областта на военното сътрудничество, във финансовата сфера, и накрая, тристранното Съглашение за митнически съюз между Казахстан, Русия и Беларус (прототип на бъдещото Единно икономическо пространство).

На 28 януари 1995 г. на среща на правителствените ръководители на 3-те държави бяха подписани няколко тристранни документи, преди всичко Програма за действие на Република Казахстан, Руската Федерация и Република Беларус за реализация на договореностите за по-нататъшно разширяване и задълбочаване на взаимното сътрудничество. Тя предвижда не само конкретни мероприятия и срокове за изпълнението им по създаването на Митническият съюз, но и нови мерки за хармонизиране на законодателството, за развитие на производствата и предприемаческата дейност, а също в областта на финансите и платежните отношения между трите страни. Бе

положено началото на създаването на Икономически и Платежен съюз, а в Москва започна да действа МЭК (Международный экономический комитет), който се явява координиращ и изпълнителен орган на Икономическия съюз.

Като цяло казахстанско-руското сътрудничество в интервала 1991–1995 г. представлява достатъчно динамичен и гъвкав процес, в хода на който, въпреки някои граповини, породени на първо място от неяснотите във външнополитическите доктрини на двете суверенни държави, ясно се обозначи постъпателното движение на Казахстан и Русия по пътя на добросъседството и позитивното задълбочаване на взаимоотношенията им.

Не може да не се засегнат и отношенията на Казахстан с неговите близки съседи – Киргизия и Узбекистан, на началния етап на раждането на външната политика на страната. Важността на съюза между тези държави се предопределя от историческото наследство, и най-вече традиционните икономически връзки на страните от централноазиатския регион. По тази причина закономерна бе инициативата на президента на Република Казахстан, прозвучала през 1992 г. и положила фундамента на Централноазиатския съюз. Главите на Казахстан, Узбекистан и Киргизия подписаха редица документи за създаване на Междудържавен съвет. Бе създаден изпълнителен орган, съвети на отрасловите министерства и ръководители на ведомства. Бе приет Меморандум за сътрудничество в областта на миграцията. Започна да функционира Централноазиатската банка за развитие. Президентите на трите страни приеха решение в подкрепа на инициативата на президента Назарбаев за свикване на съвещание за взаимодействие и мерки за доверие в Азия (СВМДА).

На 10–12 януари 1994 г. по време на посещението на Н. Назарбаев в Ташкент двамата държавни лидери подписаха Договор за създаване на единно икономическо пространство между Казахстан, Узбекистан и Киргизия, предвиждащо свободно движение на стоки, услуги, капитали, работна сила и осигуряващо съгласувана данъчна, митническа и валутна политика. Впоследствие този съюз бе преориентиран към съюза между Русия и Беларус и набеляза тенденция към създаване

на ЕИП между Русия, Казахстан, Беларус и Украйна. Процесът бе финализиран на практика едва на 22 септември 2003 г. в Ялта чрез подписите на В. Путин, Н. Назарбаев, А. Лукашенко и Л. Кучма.

За обезпечаване на сигурността си, стабилността и икономическото благосъстояние, всяка държава, особено на началния етап от съществуването си, полага дипломатически усилия за създаване на оптимална международна среда.

Ръководството на независим Казахстан предприе редица стъпки за установяване на най-необходимите връзки със страните от Азиатско-Тихоокеанския регион. Републиката активно се включи в процеса на собственото си ядрено разоръжаване, което демонстрира добронамереността на държавата, внесла важна лепта в общото дело на международната сигурност. Решението за закриване на Семипалатинския полигон и отказът от от ядрено оръжие чрез подписване на Договора за неразпространение на ядреното оръжие се превърнаха във важно звено във веригата от международни действия, укрепили положителния имидж на младата държава. В това отношение тя получи подкрепата на водещите световни сили Русия, САЩ, Китай, Великобритания и Франция.

Известно е също така, че твърда опора при развитието на една млада държава е не само военното, но и търговско-икономическото сътрудничество. На споменатия начален етап показателите на търговско-икономическите връзки със страните от Азиатско-тихоокеанския регион изглеждат доста скромно. Въпреки това бяха предприети действия за разгръщане на самостоятелна казахстанска външна търговия. За първи път делегация на Казахстан взе участие в работата на Сесията на Икономическата и социална комиссия на ООН за Азия и Тихия океан (ИСКАТО). Република Казахстан бе приета в Азиатската банка за развитие, което стана отпразнен момент в интеграцията на Казахстан в световностопанските връзки на Азия. Оттогава насам Република Казахстан придава все по-голямо значение на участието на страната в търговията със страните от АТР.

Следвайки принципа за разширяване на партньорството, страната откри качествено нов етап в историята си със старта на казахстанско-американските отношения. Подписаната на 14 февруари 1994 г. във Вашингтон от президентите Б. Клинтън и Н. Назарбаев „Харта за демократическо партньорство“ допринесе за интензификация на двустранните контакти в сферите на политиката, икономиката, културата, образованието, екологията, науката и техниката, здравеопазването и други области. В контекста на казахстанско-американските отношения не последно внимание получават и въпросите на сигурността, независимостта и териториалната цялост на Казахстан. По тези въпроси бе постигната договореност за двустранен диалог и с посредничеството на две голямомасабни организации за сигурност и сътрудничество – ООН и ОССЕ. САЩ поеа ангажимент за финансова помощ за работата по това направление.

Не по-малко важен етап от развитието на дипломацията на младата държава бе установяването на контакти с Китай и на партньорски отношения с тази могъща държава, с която ни свързва обща граница. КНР бе една от първите страни, която призна независимостта на Казахстан. В Пекин и Алмати бяха открити посолства. Установени бяха въздушни, железопътни и автомобилни транспортни връзки. Емблематична бе визитата на Н. Назарбаев в КНР през есента на 1993 г., по време на която бе подписана „Съвместна декларация за основите на приятелските взаимоотношения между Република Казахстан и Китайската Народна Република“. От началото на сътрудничеството между двете страни до 1995 г. бяха подписани над 30 документа, регламентиращи взаимоотношенията им в различни сфери, и по-специално в търговско-икономическата. Обемът на стокооборота достигна за 10 месеца от 1995 г. равнището 300 млн. \$, и впоследствие се увеличи до 500 млн. \$. Всичко това, безусловно, е свързано с географската близост на двете страни и най-вече от заинтересованността на китайските предприемачи от китайския пазар и огромните природни ресурси на Казахстан.

Благодарение на дипломатическите усилия на Казахстан бяха положени основите на казахстанско-японските отноше-

ния. През 1994 г. между Република Казахстан и Япония бе сключен Договор за сътрудничество за унищожаване на ядреното оръжие. Деловите среди на Япония в лицето на най-големите си компании („Мицубиши“, „Мицуи“, „Сони“), явно заинтересовани от казахстанския пазар, откриха в Алмати свои представителства. Японският фонд за икономическо сътрудничество отпусна на Казахстан преференциален кредит в йени за икономическите реформи в страната.

По време на посещението на Н. А. Назарбаев в Сеул лидерите на двете държави подписаха редица важни документи, оформили правната база на крупномасабно партньорство между Казахстан и Южна Корея по следните направления:

1. Култура, изкуство, образование, наука и техника;
2. Търговия;
3. Опазване на околната среда;
4. Неразпространение на оръжие за масово унищожение.

За първите 5 години съвместна работа най-големи успехи бяха достигнати именно по второто направление. От 1991 до 1995 г. в страната бяха регистрирани над 40 съвместни предприятия, среди който по-значителни са „Nam“, „Corys international“, „Хан ян кемика Corporation“. Активно действат в Казахстан филиали на южнокорейските гиганти „Самсунг“ и „Деу“. В експорта преобладават минерални торове, фуражи, медикаменти, двигатели. Благодарение на корейската Агенция за международно сътрудничество бе осъществена подготовка на казахстански специалисти по внедряване на най-нови технологии в селското стопанство.

При посещението на Н. А. Назарбаев в Индонезия бе осъществена размяна на мнения с президента Сухарто по въпросите на казахстанско-индонезийското сътрудничество, по регионални и по-широки международни проблеми. Индонезия се разглежда като приоритетен партньор в Югоизточна Азия, с чиято помощ е възможна връзка с водещите организации на региона АСЕАН и АПЕК. Именно тази тема бе в центъра на разговорите в Джакарта.

Република Казахстан установи несъмнено важни връзки с Индия и Пакистан. Подписаната казахстанско-индийска Де-

кларация за принципите на взаимоотношенията между Казахстан и Индия заедно с пакета съглашения с Пакистан, способстваха за развитието на търговията с тези държави, с които бяха установени пълномощабни дипломатически и консулски взаимоотношения. Индийската страна отпусна кредит за създаване на предприятия на територията на Казахстан в областта на хранителната промишленост, фармацевтиката, текстилната индустрии. Бе реализирана идеята за две споразумения за чая „Assan“, чиято опаковка ще се осъществява в казахските чаепроизводителни заводи. Индия ще купува в Казахстан преди всичко вълна, кожи, цветни метали.

Нееднозначен и важен момент на началния етап от международния живот на Казахстан бе въпросът за влизането на страната в Организацията Ислямска конференция (ОИК). Трябва да се отбележи, че тази организация включва 52 афроазиатски държави (всички арабски и почти всички тюркски страни, с други думи – близо 1/3 от ООН). Програмата на тази организация не противоречи на Устава на ООН и изцяло съответства на действащите норми на международното право. ОИК притежава мрежа от икономических и финансови фондове и учреждения. Най-важна сред тях е Ислямската банка за развитие, чрез която постъпват инвестиции в страните-членки на организацията. Въпросът с членството на Казахстан продължава да стои открит.

Постижение на казахстанската дипломация бе установяването на контакти с арабските държави от Близкия Изток, и поспециално със Саудитска Арабия. Осъществената през април 1994 г. визита на министъра на външните работи на Казахстан К. Саудабаев в Саудитска Арабия и ответната визита на шефа на саудитското външнополитическо ведомство, а през есента на същата година – официалното посещение в Эр-Рияд на президента Н. А. Назарбаев – реализираха „пробив“ във външната политика на Казахстан в Близкия изток. Развитието на отношенията с най-богатата страна от региона способства за притока на капиталовложения в Казахстан, а също за разгръщане на търговския обмен между държавите. Особено прив-

лекателни за пазарите на Саудитска Арабия са полезните изкопаеми и пшеницата на Казахстан.

Също така динамичен и наситен се оказва процесът на сътрудничество със страните от Средния изток Турция и Иран както на двустранно ниво, така и в рамките на Организацията за икономическо сътрудничество. Важно е да се отбележи, че взаимният интерес на Казахстан и Турция е обусловен от редица общи корени на двата народа. В географско отношение те са разположени на стика между Европа и Азия, а в етнографско казахи и турци са близки по произход, език, култура и обичаи. Началото на казахстанско-турските отношения бе сложено с посещението на турския президент Тургут Йозал в Алмати на 15 март 1991 г. Тогава бе подписано Споразумение за сътрудничество между Казахската ССР и Турската република, в което бе изразен стремежа на двата родствени народа да задълбочават и разширяват сътрудничеството на дългосрочна основа в политическата, търговско-икономическата, научно-техническата, екологическата, културната, хуманитарната и др. сфери.

В периода 1991–1993 г. се състояха взаимни визити, които дадоха импулс на отношенията с подписването на множество документи: Декларация за целите на взаимоотношенията, Меморандум за взаимните договоренности, Съглашение в областта на транспорта и телекомуникациите, за търговията, икономическото и научно-техническо сътрудничество между Казахстан и Турция.

Друг важен аспект от дипломатическото разкриване на Казахстан в Средния Изток са казахстанско-иранските отношения. Иран винаги е бил стратегически обект на международната арена, представляващ „апетитен залък“ за великите сили. Геополитическото положение на Иран благотворно се отразява на големия потенциал на държавата. В тази връзка ръководството на Казахстан предприе значителни усилия за укрепване на взаимните връзки с Иран. На юридическа основа бяха регламентираны най-съществените елементи на двустранните отношения. Още повече, в това отношение съществуват редица предпоставки, които можаха да бъдат оползотворени с го-

ляма ефективност благодарение на разширяващата се транспортна система, състояща се от железопътни, въздушни, автомобилни и морски комуникации. Скоро Иран се превърна в един от най-големите вносители на селскостопанската продукция на Казахстан. Със съвместни усилия бе реконструирано и разширено морското пристанище Актау с цел създаване на инфраструктура за превози по Каспийско море на големи количества нефт, зърно, продукти на животновъдството, оборудване, промишлени стоки.

Сътрудничеството с държавите от Изтока в рамките на Организацията за икономическо сътрудничество (ОИС) разкрива за Казахстан големи възможности за развитие и интеграция в световната общност. За вътрешноконтинентални държави като него, лишени от излаз на море, то има наистина стратегическо значение, тъй като създава перспектива за транспортиране на казахстански стоки към пристанищата на Персийския залив и Индийския океан. ОИС се разглежда в Казахстан не като алтернатива, а като допълнение към ОНД. Това е организация от асоциативен тип, най-важното предназначение на която е да подпомага икономическия и социален напредък на всички членуващи в нея страна. Основната и мисия е да съедини партньорите с пътища и търговски връзки.

Една твърде важна насоченост на казахстанската дипломация в началото на 1990те гг. бе установяването на сътрудничество и с европейските страни. Това даде несъмнено най-положително отражение за развитието на независим Казахстан. Континентална Европа е един от най-перспективните региони на света, отличаващ се с огромна политическа, икономическа и военна тежест в глобален мащаб. Европа умело лавира на международната сцена с големите си предимства и оказва съдбовно влияние на международните дела. Именно по тази причина ръководството на новосъздадената млада казахска държава веднага постави задачата да бъдат установени най-тесни контакти със страните на Европа.

През есента на 1992 г. бе осъществена визита на президента Назарбаев във ФРГ и бе сключен „Договор за развитие на широкомащабно сътрудничество в областта на икономиката,

промишлеността, науката и техниката“, а също така „Договор за поощряване и взаимна защита на капиталовложенията“.

Казахстанско-френските отношения се развиват прогресивно на основата на „Договор за приятелство, взаимно разбирателство и сътрудничество“, подписан на 23 септември 1992 г. от президентите Назарбаев и Митеран. Голям интерес към Казахстан бе проявен от френските делови среди. За това свидетелства високата активност в нашата република от страна на такива известни фирми като „Тотал“, „Томсон“, „Бунг“, „Сюкр е-Даир“, „Креди Комерсиал дьо Франс“, „Ски Батиньон“ и много други.

Добре е известно, че Казахстан разполага с богати източници на суровини, а Австрия – с високопроизводителна технология. На тази почва между двете страни се развива успешно взаимодействие. Австрийската република бе между първите страни, признали независимостта на Казахстан и откри кредитна линия „Австрия–Казахстан“. Един симптоматичен факт – през януари 1994 г. в швейцарския град Цюрих се проведе международен семинар на тема „Казахстан – крачка към развиващия се пазар на Азия“. Практически резултат от размяната на мнения стана решението на Швейцарската конфедерация да открие кредитна линия за Казахстан. С цел развитие на взаимоотношенията с европейските държави президентът Назарбаев осъществи посещения в Австрия и Белгия през февруари 1993 г. На среща в Комисията на европейските общности бе подписано Споразумение за размяна на представители между ЕС и Казахстан. Посланикът на Република Казахстан в Белгия бе назначен по съвместителство и за представител в ЕС.

Република Казахстан успешно развиваше отношения и с държавите от Източна Европа. Казахстанския министър-председател осъществи визити в Унгария и България и подписа с ръководителите им споразумения в сферата на промишлеността и селското стопанство. През юли 1995 г. в казахстанската столица пристигна президента на България Желю Желев. Това бе първата официална делегация от Източна Европа, посетила Казахстан след закриването на Съвета за икономическа взаимопомощ. В резултат на преговорите бе подписан Договор за приятелски отношения и сътрудничество между Ка-

захстан и България, а също споразумения за търговско-икономическо сътрудничество, за създаване на съвместни казахстанско-български предприятия, кредитно-инвестиционна банка и холдинг, конвенция за сътрудничество в сферата на селското стопанство, и др.

Важен елемент във оформянето на казахстанската външна политика в периода 1991–1995 г. стана развитието на партньорски приятелски отношения с далечна Австралия. През лятото на 1993 г. в Австралия гостува министър-председателят на Казахстан, а през април 1994 г. визитата му върна генерал-губернаторът на Австралия Уйлям Джофри. Между двете държави, въпреки дележите ги разстояния, успешно се развиха търговско-икономически, научно-технически и културни връзки. За това съществуват солидни предпоставки. И двете имат сходна икономическа структура. Например минодобивната промишленост и в Казахстан, и в Австралия съставлява до 40% от промишления потенциал, а в селското стопанство преобладават зърнопроизводството и овцевъдството. Казахстанско-австралийското икономическо сътрудничество е изключително перспективно, особено в добива на злато, на минерални суровини, нефт и газ. Обемът на стокооборота неотклонно расте и към 2004 г. достигна 37 млн. долара.

Казахстан и Австралия започнаха съвместна разработка на златоносни находища в акбалайския регион, при което австралийската страна инвестира проектите и внедрява съвременна технология. Наземна станция за телекомуникационна връзка, настроена с помощта на Австралия, съществено подпомага включването на Афганистан в световната телекомуникационна мрежа.

Обобщавайки гореизложеното, бихме могли още веднаж да подчертаем, че периодът на раждането на външната политика на Казахстан стана по същество кулминационна точка в изграждането на държавността му като цяло. Благодарение на успешно проведените дипломатически акции ръководството на страната съумя да създаде устойчив климат за сключване на пълномащабни споразумения с много развити държави, което на първо място допринесе за приобщаването на страната

ни в световното стопанство. В хода на извършената плодотворна работа в периода 1991–1995 г. бяха постигнати следните значими резултати:

- Установени бяха дипломатически връзки с държави от всичките 5 континента и се даде международно признание на независим Казахстан.
- Получена бе всестранны подкрепа от страна на великите сили – Русия, САЩ, Китай, Франция, Великобритания;
- Укрепени бяха световните позиции на страната чрез включването и в редица международни организации.

В същото време, в процеса на външнополитическата дейност ръководството на страната определи основните приоритетни направления и задачи на казахстанската дипломация, и започна работа за успешната им реализация.

Безусловно, най-жизненоважната внешнеполитическа задача – това е запазването и заздравяването на дружеските отношения с Руската федерация. Това изисква най-голяма концентрация на усилията. Работата по това направление заслужава най-голямо внимание и активни подходи предвид на несъмнената близост на двете братски държави. В дадения момент интегрирането между двете страни е реален факт. Между Казахстан и Русия се води плодотворна работа за задълбочаване на отношенията в рамките на Единното евразийско пространство, най-очевиден резултат от която е опитът за внедряване на единна валута. Благодарение на личният принос на инициатора на ЕЕП Н. Назарбаев и на президента на Руската Федерация В. Путин е разрешено множество от назрели въпроси: статута на Байконур и военните полигони, окончателното установяване на границата между двете страни, статуса на Каспийско море, строителството на нефтопроводи и други комуникации в южно направление, проблема с етническите диспори, гражданството и т.н.

Втората по важност стратегическа линия е утвърждаването на инициаторската роля на Казахстан в процеса на реформирането на структурата на ОНД и усъвършенстване на тази организация с оглед качествено новите задачи, свързани със съвременните световни тенденции и възникващите глобални

проблеми. Едно такова решение е създаването в рамките на ОНД на Комитет по борба с тероризма.

Не по-малко важен външнополитически аспект е по-нататъшната интеграция на Казахстан в световната общност чрез включването на страната в различни международни организации. Присъединяването на републиката към Международния валутен фонд, Международната банка за възстановяване и развитие, Световната банка, Международния център за регулиране на инвестиционните спорове, Шанхайската организация за сътрудничество, Съветът за северноатлантическо сътрудничество и др. способства за стабилизация на политическия и икономически живот на страната. Именно затова е принципно важно да се отбележи, че благодарение на успешно реализираните външнополитически цели Казахстан успя да постигне стабилитет в страната и да създаде благоприятен инвестиционен климат за чуждите капитали. Балансираната и добронамерена външна политика на Република Казахстан се отрази градивно на укрепването на националното стопанство, на високите темпове на развитие. Това предопредели липсата на конфронтационни елементи и конфликтност което не успяха да избегнат други страни от постсъветското пространство – Украйна, Киргизия, Грузия, Беларус. Без всякакво съмнение, именно благодарение на гъвкавия външнополитически курс и реалистични ориентири на страната в периода на нейното формиране, Казахстан успя достойно да навлезе в XXI в.

ЛИТЕРАТУРА

1. Российский институт стратегических исследований (РИСИ), Казахстан: реалии и перспективы независимого развития, Москва 1995 г.
2. РИСИ, Новая Евразия: Россия и страны Ближнего Зарубежья, Сб. статей № 5, Москва 1996.
3. РИСИ, Новая Евразия, Сборник статей № 8, Москва 1998.
4. Игор Иванов, Новата дипломатия на Русия, Българо-руски информационен пул, София 2003.